

TURINYS

Apie autorius	9
Pratarmė	13
KGB žaidžia šachmatais	27
Raidės <i>Lamedh</i> rašymas (aš ir KGB)	127
Pabaigoje	241

KGB ŽAIDŽIA ŠACHMATAIS

Vladimiras Popovas, Jurijus Felštinskis

Sovietų Sąjungos ir šalį valdančios Komunistų partijos laikais egzistavo organizacija, kurios pavadinimas iki šiol kelia siaubą ne tik piliečiams tos šalies, kur ji sukurta bei veikė daugelį dešimtmečių, bet ir užsienio gyventojams. Ta organizacija – Valstybės saugumo komitetas (rus. *Komitet gosudarstvennoj bezopasnosti* – KGB, – vert. past.). Sovietų Sąjungos Komunistų partijos dokumentuose ji vadinama „ginkluotuoju partijos būriu“.



SSRS Valstybės saugumo komiteto (KGB) darbuotojo ženklelis.

KGB, kaip ir jos pirmtakus VČK, OGPU, NKVD ir MGB, sukūrė valstybę vienvaldiškai valdanti Komunistų partija. Šios organizacijos paskirtis – negailestingai kovoti su režimo priešais šalies viduje ir už jos ribų. Partija nurodydavo priešus, o šalies saugumas negailestingai dorodavosi su jais. Gailėtis priešų buvo pavojinga. Nepakankamai griežti asmenys būdavo įvardijami kaip priešų bendrininkai arba tokie pat priešai. O kaip elgtis su priešais, mokė „didis visų tautų vadas“ Stalinas: „Jei priešas nepasiduoda, jį reikia sunaikinti.“

Atsižvelgiant į istorinį laikotarpį, Sovietų Sąjungos priešai buvo įvairūs, bet patys pavojingiausi – ideologiniai valdančiojo režimo oponentai. Komunistų partija jų bijojo labiausiai ir visada buvo pasirengusi bekompromisei, negailestingai kovai. Tos kovos strategiją sudarinėjo pagrindinė Komunistų partijos institucija – Centro komitetas (CK), o dar tiksliau – agitacijos ir propagandos skyrius. Šiai struktūrai buvo pavaldžios visos šalies ideologinės tarnybos, įskaitant žiniasklaidą.

Pastaroji, vykdydama Sovietų Sąjungos Komunistų partijos – „vadovaujančios ir nukreipiančios“ jėgos – valią, teršė šalies piliečių ir pasaulinės visuomenės sąmonę melagingos propagandos srautais. Toji propaganda šlovino SSRS įsigalėjusį komunistinį režimą ir partijos vadus.

Tarptautinis sportas irgi tapo ideologinės kovos prieš Vakarų arena. SSKP vadovų įsitikinimu, sovietų sportininkų pergalės pasaulio čempionatuose ir olimpinėse žaidynėse turėjo liudyti komunistinės sistemos pranašumą prieš Vakarų demokratijas.

Nuo XX a. 8-ojo dešimtmečio vidurio iki vadinamosios *perestrojkos* SSKP CK propagandos skyriui vadovavo buvęs komjaunimo CK pirmasis sekretorius Jevgenijus Tiaželnikovas ir jo pavaduotojas, patyręs partinio aparato darbuotojas Maratas Gramovas – būsimojo *perestrojkos* sumanytojo Michailo Gorbačiovo kraštietis ir geras bičiulis.



Sovietinis plakatas „O, sporte, tu – taika!“.

Tiaželnikovo ir Gramovo asmenybės vertos atskiro pasakojimo. Tiaželnikovas, antrasis pagal reikšmingumą šalies ideologas (po partinio olimpo ilgaamžio Suslovo), taip mylėjo tikrąjį meną, kad, siekdamas prie jo dar labiau priartėti, savo meilę skleidė atskiriems meno pasaulio atstovams. Paprastai jo meilės sulaukdavo vyrai – garsaus Didžiojo teatro baleto artistai. Kartą per repeticiją vienai iš Didžiojo teatro pagrindinių balerinų paskambino kažkoks nepažįstamasis ir prisistatė jos vyro – to paties teatro artisto – bičiuliu. Pasakytina, kad balerinos sutuoktinis buvo ne ką mažiau garsus už žmoną. Nepažįstamasis pranešė, jog skambina vyro prašymu. Esą sutuoktinis patyręs širdies smūgį, todėl maldauja žmoną nedelsiant atvykti į namus. Atskubėjusi ištikimoji žmona vyrą užtiko Tiaželnikovo glėbyje.

Didžiulis skandalas nuskambėjo per visą šalį! Tiaželnikovas buvo skubiai nušalintas nuo pareigų ir komandiruotas į Rumuniją. Toliau nuo gėdos!

Tiaželnikovo pavaduotojas Gramovas nežibėjo nei aukštu intelektu, nei polinkiu į privilegijuotumą. Jis buvo pilkas, niekuo neišsiskiriantis *aparatchikas*. Lygiai toks pat, kaip judviejų su Tiaželnikovu šefas – SSKP CK ideologijos skyriaus sekretorius Michailas Suslovas (pramintas „žmogumi futliare“).

Suslovas paniškai bijojo peršalti, todėl net šiltuoju metų laiku vaikščiojo storai apsirengęs. Kai spaudė šaltukas, jo paltas visada būdavo kruopščiai užsagstytas iki pat gerklės, o ant kojų puikavosi amžinieji kaliošai. SSKP CK priklausančius statinius saugantys KGB devintosios valdybos bendradarbiai, žinodami Suslovo keistenybes, viršininkui ateinant, turėjo atidaryti, o praėjus – tučtuojau uždaryti visas duris. Neduokdie, jei durys bus atidarytos vienu metu ir tarp jų trauks skersvėjis! Vienas naujas apsaugos



Vienas pagrindinių SSRS politikos ideologų M. Suslovas (kairėje) su Sovietų Sąjungos Komunistų partijos Centro komiteto generaliniu sekretoriumi L. Brežnevu mauzoliejaus tribūnoje.

darbuotojas to nežinojo, ir tai jam kainavo karjerą. Norėdamas įsiteikti Suslovui, iškart atidarė vidines ir išorines duris. Žinoma, buvo iškart atleistas.

Sugyventi su Suslovu pavykdavo tik pilkiems, niekuo neišsiskiriantiems pavaldiniams. Juk ne veltui Gramovas pramintas Ogurcovu – režisieriaus Eldaro Riazanovo garsios 7-ojo dešimtmečio komedijos „Karnavalo naktis“ (*Karnavalnaya nočj*) herojaus garbei. Ogurcovą – kvailą ir ribotą sovietinį biurokratą – suvaidino puikus aktorius Igoris Iljinskis. Pasirodžius „Karnavalo nakčiai“, Ogurcovo pavardė tapo bendrinė.

Daugelį metų Gramovas svajojo perimti vadovavimą Sovietų Sąjungos sporto judėjimui. Jį viliojo kelionės į užsienį, atstovavimas šaliai tarptautiniu lygmeniu, priėjimas prie milžiniškų piniginių išteklių, kuriuos SSRS leido pergalems siekti. Kaip žmogus, ne vienerius metus kuruojantis SSKP CK nubrėžtą „sporto liniją“, Gramovas geriau nei bet kas kitas suvokė išsvajotos pareigybės naudą.

Tačiau kelią į sėkmę užstojo ryški ir išskirtinė asmenybė. Tai buvęs komjaunimo CK pirmasis sekretorius, o vėliau – Sovietų Sąjungos valstybinio sporto komiteto vadovas Sergejus Pavlovas. Dėl nesutaikomo būdo jis įgijo klastingų ir galingų priešų. Po 1980-ųjų Maskvos olimpiados, kurioje sovietų sportininkai iškovoję rekordinį medalių skaičių (mat žaidynes boikotavo geriausi Vakarų atletai), Pavlovas, visų nuostabai, nušalintas nuo pareigų ir paskirtas ambasadoriumi Mongolijoje. Ši tremtis veikliam garbėtroškai Pavlovui buvo tikras pažeminimas. Beje, netrukus susirgęs sunkia liga, jis mirė.

Nušalinus Pavlovą, vadovavimą sovietiniam sportui perėmė Gramovas, remiamas įtakingo bičiulio I. Abramovo (KGB generolo leitenanto ir Penktosios valdybos viršininko). Savo pavaduotoju Gramovas skyrė laikraščio „Krasnaja zvezda“ („Raudonoji



SSRS Sporto komiteto pirmininkas M. Gramovas kalba renginyje, skirtame Sąjunginių kariuomenių sporto komiteto 25-mečiui. 1983 m.

žvaigždė“) sporto apžvalgininką Viačeslavą Gavriliną – KGB trečiosios valdybos 1-ojo skyriaus agentą. (Vėliau ši valdyba pervadinta Trečiąja vyriausiąja valdyba.) Tad iš paprasto laikraščio bendradarbio Gavrilinas staiga tapo Valstybinio sporto komiteto pirmininko pavaduotoju. Tai sužinojęs Tarptautinio olimpinio komiteto pirmasis viceprezidentas Vitalijus Smirnovas paklausė: „Ar tai tas pats Gavrilinas, kuris Gramovo vasarvietėje pjausto dešrą?“

Trumpa informacija:

Viačeslavas Michailovičius Gavrilinas – SSRS valstybinio sporto komiteto pirmininko pavaduotojas. Būdamas laikraščio „Krasnaya zvezda“ korespondentas, užverbuotas KGB trečiosios vyriausiosios valdybos 1-ojo skyriaus darbuotojų. Su Gavrilinu dirbo KGB penktosios valdybos 11-ojo skyriaus 11-ojo poskyrio bendradarbis Vladimiras Popovas.

Vitalijus Smirnovas – Tarptautinio olimpinio komiteto pirmasis viceprezidentas, sovietų Nacionalinio olimpinio komiteto vadovas. Užverbuotas 1978 m. KGB penktosios valdybos viršininko pavaduotojo generolo majoro Ivano Pavlovičiaus Abramovo.

Mokėjimu pjaustyti dešrą Gavrilinas kompensavo bendrojo išsilavinimo trūkumą ir visišką negebėjimą bendrauti. Tarptautinio sportinio judėjimo atstovus, besilankančius Maskvoje per 1986 m. rengtas Geros valios žaidynes, Gavrilinas pribloškė tuo, kad automobilyje išsitraukė iš portfelio riebaluotą laikraštį, išvyniojo dešrą ir pradėjo pjaustyti, o paskui pasiūlė svečiams išgerti butelį degtinės. Gavrilinas ir Gramovas darbavosi energingai. Jie ėmė steigti įvairias komercines struktūras, teikiančias jiems milžinišką pelną, todėl visiškai teisėtai gali būti laikomi korupcijos sovietiniame sporte pradininkais. Pagarsėjo ir kaip daugelio sovietų šachmatininkų persekiotojai. Dar eidamas SSKP CK agitacijos ir propagandos skyriaus viršininko pavaduotojo pareigas, aršus antisemitas Gramovas neapykantos smaigalį nukreipė į vieną pačių iškiliausių sovietų didmeistrių – Viktorą Korčnojų – ypatingo intelekto asmenybę, išsiskiriančią kategoriškais sovietinės tikrovės ir režimo vadų vertinimais, taip pat kritiškais atsiliepimais apie šalies Šachmatų federacijos veiklą.

Centriniam (Maskvos) šachmatų klubui daug metų vadovavo Šachmatų federacijos pirmininko pavaduotojas V. Baturinskis.

Trumpa informacija:

Viktoras Davydovičius Baturinskis – Centrinio šachmatų klubo direktorius, SSRS valstybinio sporto komiteto šachmatų valdybos viršininkas. Užverbuotas NKVD 1947 m. 1970–1981 m. operatyvinį darbą su juo vykdė KGB penktosios valdybos karininkai Anatolijus Smaznovas ir Vladimiras Lavrovas.

Šachmatų federacijai vadovavo dukart Sovietų Sąjungos didvyris kosmonautas V. Sevastjanovas, tačiau jo funkcijos apsiribojo iš esmės paprasčiausiu atstovavimu. O Baturinskis daug metų plūšo visai kitoje srityje. Dirbo karinėje prokuratūroje, pasikui ėjo karo prokuroro pareigas. Valdant Stalinui, buvo vienas iš represijų aktyvių vykdytojų ir šalininkų. Būtent todėl jo karjera klostėsi sėkmingai: virtinė apdovanojimų, pareigų, karinių laipsnių. Žinoma, nemažai prie to prisidėjo neviešinti ilgamečiai ryšiai su valstybės saugumo struktūromis. Būdamas NKVD–MGB–KGB agentas, Baturinskis reguliariai teikė informaciją apie kolegų iš karinės prokuratūros pasisakymus bei nuotaiikas. Taip jis šalino konkurentus ir, daugeliui pavydint, veržliai kopė karjeros laiptais. Išstarnavęs nustatytą laiką, išėjo į pensiją, tačiau agento ir provokatoriaus talento valstybės saugumo kurtoriai nepamiršo, todėl skyrė Baturinskį Maskvos šachmatų klubo direktoriumi.

Pasirūpino Baturinskis ir dukterimi Marina – įtaisė į SSRS valstybinio sporto komiteto tarptautinę valdybą. Netrukus dukterį su tėvo palaiminimu užverbavo KGB penktosios valdybos 1-ojo skyriaus kapitonas Vladimiras Lavrovas. Nuo to laiko „vertėja“ Marina Baturinskaja keliavo į užsienį su SSRS rinktinėmis.

Ar galėjo toks ilgametis agentas Baturinskis nepastebėti Korčnojaus kandžių pasisakymų apie SSRS šachmatų federacijoje



Viktoras Baturinskis – SSRS teisingumo pulkininkas. KGB agentas, Sovietų Sąjungos šachmatų federacijos pirmininko pavaduotojas 1974–1986 m.

vykstančius dalykus? Žinoma, kad ne! Tad ant KGB penktosios valdybos 1-ojo skyriaus 1-ojo poskyrio karininko Smaznovo stalo vienas po kito gulė patyrusio provokatoriaus interpretuoti pranešimai apie didmeistro Korčnojaus neigiamą požiūrį į sovietinę tikrovę. Analogiška informacija, bet jau Šachmatų federacijos vardu pasiekdavo ir Valstybinį sporto komitetą bei SSKP CK propagandos skyrių.

Reaguodami į Baturinskio pranešimus dėl „antisovietinės agitacijos ir propagandos“, saugumo darbuotojai Korčnojui užvedė „operatyvinės patikros bylą“ (remdamiesi KGB personalo žodynu). „Operatyvinis patikrinimas“ truko maždaug iki pusmečio. Jo tikslas – surinkti patikimų įrodymų apie „objekto“ antisovietines nuotaiikas. Jeigu sukaupti duomenys patvirtino, kad „objektas“ pasisakydavo prieš sovietinę sistemą, užvesdavo „operatyvinio apdoravimo bylą“. Surinkta ir dokumentuota medžiaga apie „nusikalstamą“ asmens veiklą tapdavo pagrindu kelti

baudžiamąją bylą. Netrukus prasidėjo ikiteisminis tyrimas, o paskui ir teismas.

Pasakytina, kad tarp SSRS didmeistrių buvo nemažai Valstybės saugumo komiteto agentų. Tigranas Petrosianas, Levas Polugajevskis, Jurijus Balašovas, Rafalis Vaganianas, Eduardas Gufeldas ir Valstybinio sporto komiteto šachmatų valdybos pirmininkas Nikolajus Krogiusas buvo įgiję didelę patirtį bendradarbiaudami su KGB. Nuo jų neatsiliko ir ilgametis žurnalo „64“ redaktorius Aleksandras Rošalis.

Trumpa informacija:

Tigranas Vartanovičius Petrosianas – pasaulio šachmatų čempionas. 1973 m. jį užverbavo KGB penktosios valdybos 1-ojo skyriaus karininkas Anatolijus Smaznovas.

Levas Abramovičius Polugajevskis. 1980 m. jį užverbavo KGB penktosios valdybos 11-ojo skyriaus viršininko pavaduotojas Igoris Perfiljevas.

Jurijus Sergejevičius Balašovas. 1981 m. jį užverbavo KGB penktosios valdybos 11-ojo skyriaus 3-iojo poskyrio viršininko pavaduotojas papulkininkis Ernstas Davnis.

Rafaelis Artemovičius Vaganianas. 1983 m. jį užverbavo Armėnijos SSR KGB 5-asis skyrius. Vaganianas „veikė“ tarp didmeistrių, įskaitant išvykas į užsienį.

Eduardas Jefimovičius Gufeldas. 1981 m. jį užverbavo Igoris Perfiljevas.

Nikolajus Vladimirovičius Krogiusas – nuo 1980 iki 1990 m. vadovavo SSRS valstybinio sporto komiteto šachmatų valdybai. 1980 m. jį užverbavo Igoris Perfiljevas. Agentūrinis slapyvardis – Endšpylis.

Aleksandras Borisovičius Rošalis – šachmatų žurnalo „64“ vyriausiasis redaktorius. 1978 m. jį užverbavo Ernstas Davnis.

Visi šie asmenys pajungti „dirbti“ su Korčnojumi ir jo aplinka. Artimieji ir bičiuliai savo kailiu patyrė visą sovietinės represinės mašinos galią. Tarp jų pateko ir Korčnojaus sūnus Igoris, kuris buvo įkalintas remiantis melagingu kaltinimu. Ilgametis Korčnojaus bičiulis didmeistris Borisas Gulko, nemažai metų siekęs legaliai emigruoti iš SSRS, patyrė daug skriaudų. Valstybiniu lygmeniu pradėtas pats tikriausias Korčnojaus persekiojimas. Neliko kito pasirinkimo, kaip tik visiems laikams išvykti iš SSRS.

Sovietinė sistema nusprendė remti kylančią šachmatų žvaigždę Anatolijų Karpovą, mat šis buvo klusnus ir lengvai valdomas. Žydų tautybės emocionalus neprisitaikėlis Korčnojus sistemai buvo nereikalingas. 1976 m., lankydamasis Šveicarijos surengtame tarptautiniame šachmatų turnyre, pasiprašė politinio



V. Korčnojus žaidžia prieš Azerbaidžano vaikų rinktinę. 1975 m. Iki savanoriško apsisprendimo likti Vakaruose buvo likę metai.

prieglobsčio ir greitai jį gavo. Nutraukdamas santykius su šali-
mi, kurioje gimė ir augo, kuriai pelnė sportinę šlovę, Korčnojus
nė neįtarė, kiek daug išbandymų jo dar laukia. Sovietų Sąjungoje
liko Korčnojaus šeima.

8-ojo dešimtmečio pradžioje KGB penktosios valdybos dar-
buotojų gretose atsirado toks Vladimiras Piščenka. Vidutinio
ūgio, malonios išvaizdos vyrukas. Prabėgs vos keleri metai, ir jo
vardas sumirgės viso pasaulio spaudos puslapiuose.

Piščenkos karjeros pradžia tokia pati, kaip ir daugelio kole-
gų. Taigi, niekuo neišsiskirianti. Tarnybą pradėjo KGB penkto-
sios valdybos 3-iajame skyriuje, kuruojančiame Lomonosovo
Maskvos valstybinį ir Patriso Lumumbos Tautų draugystės uni-
versitetus. KGB karininkų, šių universitetų kuratorių, pagrindi-
nė užduotis – demaskuoti užsienio specialiosioms tarnyboms
dirbančius svetimšalius studentus ir aspirantus, patraukti į savo
pusę ir parengti darbui užsienio šalyse.

Siekdami sužinoti kuo daugiau informacijos apie užsienio
studentus, Valstybės saugumo komiteto bendradarbiai intensy-
viai verbavo dėstytojus ir su užsieniečiais besibičiuliuojančius
sovietai studentus. Maskvos valstybinio universiteto absolventas
Piščenka kuravo buvusios savo mokslo įstaigos vieną iš fakultetų.
Tad darbavosi pažįstamoje terpėje. Šį jo vaidmenį lėmė kai ku-
rios gyvenimo aplinkybės.

Baigęs vidurinę mokyklą Piščenka buvo pašauktas į sovietų
kariuomenę. Tarnavo sunkvežimio vairuotoju. Po privalomosios
karinės tarnybos kelerius metus dirbo „Inturist“ autobazės vai-
ruotoju. Vairuotojas profesionalas buvo ir jo tėvas.

Matydamas savo šeimos gyvenimą, Piščenka suprato, kad vie-
nintelis būdas Sovietų Sąjungoje susikurti bent kažkokią mate-
rialinę gerovę yra aukštasis mokslas. Mokydamasis universitete,
Piščenka vedė Liudmilą. Ši mergina, kaip ir jos motina, dirbo

KGB centriniame aparate Antrosios vyriausiosios valdybos sky-
riaus sekretore. Ne be žmonos giminaičių pagalbos aukštesnio-
jo kurso studentas Piščenka buvo išsiųstas stažuotis į Kubą, kur
pusmetį tobulino ispanų kalbos žinias. Baigęs Maskvos valsty-
binį universitetą, tą pačių žmonos giminaičių rūpesčiu priimtas
dirbti į KGB ir vėl komanduotas į dvejus metus trunkančius
užsienio kalbos tobulinimo kursus. Piščenkos antroji kalba buvo
anglų. Baigęs kursus, jaunuolis tapo KGB penktosios valdybos
karininku.

1977 m. į Sovietų Sąjungą stažuotis atvyko grupė saugumie-
čių iš Kubos Respublikos. Savo tėvynėje jie dirbo panašų darbą
kaip ir KGB penktoji valdyba. Vertėjauti šiai delegacijai paskirtas
KGB vyresnysis leitenantas Piščenka. Po stažuotės Kubos kari-
ninkams surengtas turistinis kruizas laivu Volgos upe. Kelionėje
kubiečius lydėjo tas pats Piščenka ir KGB penktosios valdybos
1-ojo skyriaus pulkininkas Vladimiras Struninas, kolegų pra-
mintas „Girtu ežiuku“. Jis visada buvo trumpai pasikirpęs, o ant
nosies ir skruostų išryškėjęs alkoholikams būdingos gyslės.
Tačiau nei girtuoklio požymiai ir gyvenimo būdas, nei gėdinga
pravardė nesutrukdė Struninui užsitikrinti generolo Abramovo
(pastarąjį dar vadino Vania Palkinu) paramą ir galiausiai išsitar-
nauti iki generolo. Prasigėrusio ir visiškai degradavusio genero-
lo! Prabėgs daug metų, ir Strunino gyvenimo kelią (išskyrus ge-
nerolo laipsnį) pakartos Piščenka, suartėjęs su pulkininku per
bendrą girtavimą Volgos kruize.

1978 m. Bagijoje (Filipinai) turėjo vykti sovietų didmeistro
Anatolijaus Karpovo ir „tėvynės išdaviko“ Viktoro Korčnojaus
pasaulinės reikšmės šachmatų kova. Jaunąjį Karpovą (slapyvar-
dis – Raulis) KGB užverbavo dar tada, kai šis gyveno Leningrade.
Jurijus Andropovas, nepasitikėdamas Penktosios valdybos tei-
kiama informacija apie įvykius šachmatų pasaulyje, nuolat kvies-
davosi Karpovą, klausinėjo apie kylančius sunkumus, norėjo

Jurijus Andropovas –
KGB pirmininkas
1967–1982 m., SSRS
Aukščiausiosios tarybos
prezidiumo pirmininkas
1983–1984 m. Šioje
1976 m. nuotraukoje
jis pozuoja su armijos
generolo antpečiais.



išgirsti pageidavimų. Juk Karpovą palankiai vertino SSKP CK generalinis sekretorius Leonidas Brežnevas! Po šių susitikimų KGB penktosios valdybos viršininkui generolui leitenantui Filipui Bobkovui leista „iš aukščiau“ suprasti, kad Karpovas žūt būt turi tapti pasaulio šachmatų čempionu.

Brežnevas domėjosi ir ledo rituliu, todėl Andropovas rinko informaciją apie geriausius sovietų ledo ritulininkus, jų sporto laimėjimus ir asmeninį gyvenimą. Medžiagos parūpindavo Andropovo referentai, taip pat nuolat kviečiami į KGB pirmininko priimamąjį. Tačiau su referentais dažniausiai susitikdavo ne Andropovas, o SSRS ledo ritulio rinktinės kuratorius KGB papulkininkis Ernstas Davnis. Pavyzdžiui, jei Brežnevą staiga

sudomino biatlonas, Andropovas kviesdavosi referentą Valerijų Gončiarovą – KGB karininką ir pasaulio biatlono čempioną.

Tačiau kartais nutikdavo kuriozų. Sykį Andropovas nusprendė asmeniškai pabendrauti su SSRS ledo ritulio rinktinės treneriu Viktoru Tichonovu. Gavęs nurodymą iš KGB pirmininko aparato, Davnis išsikvietė Tichonovą ir be užuolankų pareiškė, kad su juo nori susitikti pats Andropovas. Iš to siaubo treneris sunegalavo. Ištikus „meškos ligos“ (ūmūs žarnyno skausmai ir skrandžio veiklos sutrikimai, – vert. past.) priepuoliui, kelias dienas nepajėgė išeiti iš namų. Užuoat organizavęs Andropovo ir Tichonovo susitikimą, Davnis turėjo rūpintis ledo ritulio rinktinės trenerio kūno išskyrų mėginių tyrimais. Medikai privalėjo išsiaiškinti, ar Tichonovas neserga kokia nors baisia infekcine liga, galinčia kelti pavojų KGB vadovui Andropovui.

Išoriškai ramus ir tylus, nevyrišku falsetu kalbantis Karpovas per susitikimus su Andropovu jokio streso nepatirdavo. Po pirmojo susitikimo Andropovas, gavęs Brežnevo nurodymą jokiais būdais neleisti, kad „išdavikas“ Korčnojus nugalėtų, įsakė suburti KGB operatyvinę grupę, turinčią vykti į Filipinų turnyrą. Karpovo saugumui užtikrinti reikėjo parinkti tinkamą KGB penktosios valdybos karininką, galintį atlikti ne tik asmens sargybinio, bet ir vairuotojo, vertėjo, sekretoriaus pareigas.

Išskodamas tokios kandidatūros, Struninas priminė generolui Abramovui, kad valdyboje yra karininkas, buvęs vairuotojas profesionalas, mokantis ispanų ir anglų kalbas, gerai pasirodęs lydėdamas Kubos saugumo karininkų grupę. Jo pavardė Piščenka. Kadangi tinkamesnės kandidatūros rasti nepavyko, pagaliau buvo sutarta. Šis sprendimas beveik dešimčiai metų nulėmė Piščenkos gyvenimą. Jis tapo Anatolijaus Karpovo šešėliu. Ne tik sprendė klausimus, už kuriuos buvo tiesiogiai atsakingas kaip KGB darbuotojas, bet ir rūpinosi asmeniniais, buitinais pasaulio šachmatų būsimojo čempiono reikalais.

Be Piščenkos, į Andropovo nurodymu suburtą KGB karininkų operatyvinę grupę įtraukti Pirmosios vyriausiosios valdybos (už išorinę žvalgybą atsakinga valdyba, – vert. past.) bendradarbiai, šnipinėjantys prisidengdami SSRS pasiuntinybe ir prekybos atstovybe Filipinuose, žurnalistų pažymėjimus turintys KGB darbuotojai ir keli karininkai iš Valstybės saugumo komiteto operatyvinės-techninės valdybos. Pastarieji užsienį su sovietų sportininkų delegacija vyko pirmą kartą. Iš viso operatyvinę grupę, turinčią vykti į Karpovo susirėmimą su Korčnojumi, sudarė dvylika asmenų.

Pagal KGB pirmininko pavaduotojo V. Čebrikovo patvirtintą planą, Piščenka turėjo nuolatos lydėti Karpovą, rūpintis asmeniškai apsauga, užmegzti operatyvinius ryšius su Tarptautinės šachmatų federacijos atstovais, išsiaiškinti, ar galima juos palenkti bendradarbiauti su SSRS saugumo struktūromis.

Operatyvininkams kelta užduotis pasinaudoti pasaulio šachmatų čempionatu plėtojant jau esamus operatyvinius ryšius su užsienio piliečiais, mėginti verbuoti naujų agentų iš sovietų žvalgybą dominančių asmenų.

KGB pirmosios vyriausiosios valdybos struktūrai „A“ nurodyta pasirūpinti teigiamu turnyro nušvietimu užsienio žiniasklaidoje. Tam tikslui pasitelkti agentai, pasinaudota operatyviniais ryšiais su užsienio žurnalistais. Be valdybos „A“, į šį darbą įtraukta valdyba „P“ (politinė žvalgyba) ir valdyba „K“ (išorinė kontržvalgyba). Valdybos „K“ užduotis – stengtis verbuoti užsienio šalių specialiųjų tarnybų ir policijos darbuotojus. Norint užtikrinti patikimą operatyvinės grupės ryšį su Maskva, pasitelkta sovietų rezidentūra Filipinų sostinėje Maniloje. Operatyvinės-techninės valdybos karininkams pavesta kasdien rūpintis Karpovo sveikata: sudarant jo valgiaraštį ir tiriant išmatas. Šios valdybos atstovai taip pat turėjo prižiūrėti patalpas, kuriose gyvens Karpovas ir

operatyvinę grupę, patikrinti, ar jose nėra pasiklausymo įrangos, užtikrinti saugų telefono ryšį.

KGB penktosios valdybos 11-ojo skyriaus 3-iasis poskyris dirbo su byla, iškelta 1947 m. gimusiam sovietų didmeistriui Borisui Gulko. Gulko ir jo žmonos, taip pat garsios šachmatininkės Anos Achšarumovos, „kaltė“ ta, kad šeima veržėsi oficialiai emigruoti iš Sovietų Sąjungos. Troško gyventi laisvai, norėjo gauti tinkamą atlygį už dalyvavimą prestižiniuose tarptautiniuose turnyruose.

Kaip ir visi kiti SSRS sportininkai, šachmatų didmeistrai gaudavo tik mažą dalį priklausančių išmokų, o visa kita plaukė į valstybės iždą ir sporto valdininkų kišenes. Faktinis sovietų Šachmatų federacijos vadovas Baturinskis SSKP CK agitacijos ir propagandos skyrių bei KGB įspėjo: jei Gulko bus leista emigruoti į užsienį, jis, gana jaunas ir stiprus didmeistris, gali padėti „atskalūnui“ Korčnojui kovoje prieš Karpovą. Toks požiūris tapo nuosprendžiu.

Gulko atžvilgiu KGB pritaikė visą operatyvinių ir techninių „poveikio priemonių“ arsenalą, tačiau, nepaisant Valstybės saugumo komiteto galimybių, ši milžiniška organizacija nebuvo visagalė. Operatyviniai padaliniai visada sunkiai rasdavo vadinamąjį „tašką“ telefono pokalbiams pasiklausyti. Tai buvo vadinama „metodu S“ arba „metodu T“ (patalpos garsinė kontrolė). Už šias priemones atsakingas KGB 12-asis skyrius (jo būstinė buvo įsikūrusi Varsonofejevo skersgatvyje, priešais KGB centrinės poliklinikos pastatą).

12-asis skyrius vadintas skyriumi tik oficialiai, nes darbuotojų skaičiumi lenkė kai kurias operatyvines valdybas, pavyzdžiui, Penktąją. Nepaisant daugybės nenuilstamai triūsiančių 12-ojo skyriaus darbuotojų, šio padalinio galimybės dažnai neatitikdavo operatyvinkų lūkesčių. Daugelis SSRS piliečių šventai tikėjo, kad KGB klausosi kiekvieno, bet šis įsitikinimas neteisingas. Žinoma, klausytųsi, jei galėtų, bet labai trūko pajėgumų. Panašiai